

หน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ประกอบการ (ธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์) เพื่อเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

The Duties and Civil Liabilities of Entrepreneurs (commercial banks and telecommunications network service providers) to Compensate Victims of Technology-Related Crimes.

พิชัญะ ชาณนรงค์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ประเทศไทย

*ผู้รับผิดชอบบทความ

Phitchaya Channarong

Faculty of Law, University of the Thai Chamber of Commerce, Thailand

*Corresponding author: austinpol1973@gmail.com

Received: August 9, 2025 / Revised: September 10, 2025 / Accepted: September 15, 2025

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี โดยเฉพาะการหลอกลวงผ่านระบบออนไลน์ การฉ้อโกงทางอินเทอร์เน็ต และการควบคุมบัญชีผู้ใช้งาน Mobile Banking มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก แม้รัฐบาลจะออกมาตรการทางกฎหมาย เช่น พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 เพื่อปราบปรามบัญชีม้า และที่แก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 เพื่อกำหนด “หลักความรับผิดชอบร่วม” (shared responsibility) ให้ธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ มีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เพื่อป้องกันและเยียวยาความเสียหายแก่ประชาชน แต่กฎหมายฉบับใหม่นี้ก็กำหนดมาตรการไว้กว้าง ๆ ไม่มีหลักปฏิบัติที่ชัดเจนเพียงพอ การใช้สิทธิ์ทางแพ่งของประชาชนจึงยังมีอุปสรรค โดยเฉพาะภาระการพิสูจน์ และการเข้าถึงข้อมูลพยานหลักฐานของผู้เสียหาย รวมถึงการกำหนดขั้นตอนการเยียวยาโดยไม่ต้องฟ้องศาลที่ไม่ชัดเจน

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ประกอบการทั้งสองกลุ่ม ได้แก่ (1) ธนาคารพาณิชย์ ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 657 และ 659 มีหน้าที่ดูแลเงินฝากด้วยความระมัดระวังสูงสุด และยังคงต้องดำเนินการมาตรการป้องกันตามมาตรฐานของธนาคารแห่งประเทศไทย หากละเว้นหรือไม่ปฏิบัติตามอาจถูกสันนิษฐานว่าประมาท ตามมาตรา 8/10 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ต้องร่วมรับผิดชอบในความเสียหายเต็มจำนวน เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าดำเนินการอย่างเพียงพอแล้ว และ (2) ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ซึ่งก่อนพระราชกำหนด ฉบับที่ 2 ประกาศใช้ไม่มีหน้าที่โดยตรง แต่หลังจากนี้ต้องรับผิดชอบร่วมกับธนาคาร หากละเลยมาตรการตามที่ กสทช. กำหนด อันเป็นการขยายความรับผิดชอบทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิด ตามมาตรา 420 อีกด้วย

คำสำคัญ: อาชญากรรมทางเทคโนโลยี; ความรับผิดชอบทางแพ่ง; ผู้ประกอบการ

ข้อเสนอแนะของการศึกษานี้ ได้แก่ การปรับปรุงกฎหมายให้กำหนดหลักเกณฑ์ความรับผิดชอบให้ชัดเจน เทียบเคียงแนวทาง Share Responsibility Framework ของประเทศสิงคโปร์ แก้ไขหรือเพิ่มบทบัญญัติในพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เรื่องภาระการพิสูจน์ให้ตกแก่ผู้ประกอบการ โดยอาศัยหลัก Res Ipsa Loquitur ในการพิจารณาคดี อีกทั้งออกข้อกำหนดในกฎหมายลำดับรอง หรือประกาศกระทรวง กำหนดแนวทางการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พร้อมจัดให้มีกลไก “คืนเงินในท่อ” และ “คืนเงินเบื้องต้นชั่วคราว” ซึ่งเปิดโอกาสให้ธนาคารคืนเงินที่อายัดไว้ให้ผู้เสียหายโดยไม่ต้องรอการฟ้องร้องเป็นคดี ทั้งนี้เพื่อให้การเยียวยามีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์และลดภาระทางศาล โดยให้น้ำหนักกับความสามารถในการควบคุมความเสี่ยงของผู้ประกอบการมากกว่าประชาชน

Abstract

In the present day, technology-related crimes—particularly online scams, internet fraud, and unauthorized control of user accounts through mobile banking—are steadily increasing, causing significant damage to the public. Although the government has introduced legal measures such as the Royal Decree on Measures for the Prevention and Suppression of Technology Crimes B.E. 2566 (2023) and its amendment (No. 2) B.E. 2568 (2025)—which introduces the principle of “shared responsibility” requiring commercial banks and telecommunications network providers to bear joint liability for damages resulting from technology-related crimes and to take part in prevention and remediation efforts—the new legislation stipulates broad measures without sufficiently clear guidelines. As a result, civil remedies for victims remain hindered, particularly regarding the burden of proof and access to evidence, as well as the unclear procedures for compensation outside of litigation.

This study aims to analyze the duties and civil liabilities of two key groups of service providers: Commercial banks, which under Sections 657 and 659 of the Thai Civil and Commercial Code, are obligated to safeguard deposits with the highest degree of care and implement preventive measures in line with the standards set by the Bank of Thailand. If these duties are breached, the bank may be presumed to be negligent by operation of law under Section 8/10 and may be held fully liable for damages unless it can prove that it took adequate preventative action; and Telecommunications service providers, who, prior to the second amendment of the Royal Decree, had no direct obligations in this regard. However, following its enactment, they are now jointly liable with banks if they neglect to implement measures required by the National Broadcasting and Telecommunications Commission (NBTC), thereby expanding their liability under tort law as set out in Section 420.

This study offers the following recommendations: Amend the law to establish clear criteria for shared liability, taking reference from Singapore’s “Shared Responsibility Framework.” Revise or add provisions to the Royal Decree on Measures for the Prevention and Suppression of Technology Crimes to shift the burden of proof onto service providers, applying the doctrine of Res Ipsa Loquitur in legal proceedings. Issue secondary legislation or ministerial regulations that prescribe explicit procedures for victim compensation in technology crime cases, including mechanisms for “fund recovery in process” and “provisional interim reimbursement,” allowing banks to return frozen funds to victims without awaiting formal litigation. These measures aim to enhance the efficiency and timeliness of victim compensation, reduce the burden on the courts, and place greater emphasis on the ability of service providers—rather than the general public—to Manage and control risks.

Keywords: Cybercrime; Civil Liability; Entrepreneurs

1. บทนำ

จากสถานการณ์ปัจจุบัน ปัญหาอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (Cyber Crime) โดยเฉพาะคดีที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สิน เช่น การฉ้อโกงออนไลน์ ได้ทวีความรุนแรงและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประชาชนได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก อธิบดีรณ สมบูรณ์ (2566) โดยมีลักษณะคดีตามคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 182/2566 อีก 15 ลักษณะคดี (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566) ข้อมูลจากเว็บไซต์รับแจ้งความออนไลน์ (www.thaipoliceonline.go.th) สถิติตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม 2565–31 ตุลาคม 2567 ความเสียหาย 74,893,134,395 บาท (เฉลี่ย 77 ล้านบาทต่อวัน) โดยสามารถอายัดทรัพย์สินได้เพียงบางส่วน รวม 8,243,782,268 บาท โดยเฉพาะในเดือนตุลาคม 2567 มีคดีแจ้งความสูงถึง 36,138 เรื่อง ความเสียหายรวม 2,777,100,017 บาท ประเภทคดีที่มีความเสียหายมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ (1) หลอกหลวงซื้อขายสินค้าและบริการ 4,720 ล้านบาท (2) หลอกให้โอนเงินเพื่อทำงานพิเศษ 11,349 ล้านบาท (3) หลอกให้กู้เงิน 3,424 ล้านบาท (4) หลอกให้ลงทุน 26,899 ล้านบาท (5) ช่มชู้ทางโทรศัพท์ 10,059 ล้านบาท (คารม พลพรกลาง, 2567)

รัฐบาลได้ออกพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 ซึ่งครอบคลุมการจัดการบัญชีม้า เบอร์ม้า และเพิ่มโทษทางและ ยังได้จัดตั้ง ศูนย์ AOC 1441 เพื่อเป็นศูนย์ให้ข้อมูลและรับแจ้งความออนไลน์ ตั้งแต่วันที่ 1 พฤศจิกายน 2566 เพื่อสร้างแนวทางที่ยั่งยืนในการลดความเสียหายและปกป้องประชาชนจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ แต่ก็ยังไม่สามารถลดความเสียหายลงได้ อีกทั้งธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ก็ยังปล่อยปละละเลยไม่หามาตรการที่จำเป็นมาใช้เพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีอย่างเต็มที่ เนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่ ยังไม่สามารถลงโทษผู้ประกอบการที่ละเลยหน้าที่ดังกล่าวได้โดยตรงและเด็ดขาดเพียงพอ

ต่อมารัฐบาลประกาศใช้ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) อธิบดีรณ สมบูรณ์ (2566) โดยให้มีผลบังคับในวันที่ 13 เมษายน 2568 กำหนดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้ โดยให้ร่วมกันรับผิดชอบ ตามมาตรา 8/10 แต่ก็ยังเป็นมาตรการที่กว้างเกินไป ยังไม่มีประสิทธิภาพ การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาถึงหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของธนาคารพาณิชย์ต่อความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (2) เพื่อศึกษาถึงหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ต่อความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (3) เพื่อศึกษาถึงมาตรการเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่จำเป็นและเร่งด่วนและประโยชน์ในการคืนเงินผู้เสียหาย ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสามารถบังคับให้ผู้ประกอบการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีมีส่วนร่วมรับผิดชอบและคืนเงินแก่ผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพในการเยียวยาโดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีแพ่ง

2. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องที่นำมาประกอบการศึกษา

2.1 หลักความรับผิดชอบทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยความรับผิดชอบทางแพ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องมีความผิด (fault) โดยเจตนาหรือประมาท ซึ่งแยกเป็น 2 ประเภทหลัก คือ ความรับผิดตามสัญญาเมื่อไม่ชำระหนี้ตามสัญญาหรือไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามธรรมดาของคู่สัญญาที่ต้องปฏิบัติเพื่อให้เป็นไปตามสัญญาหรือเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ตามสัญญา หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งละเว้นและเกิดความเสียหาย ก็ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามที่ระบุไว้ในสัญญานั้น หรือการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อละเว้นหน้าที่ตามสัญญา เมื่อก่อให้เกิดความเสียหาย ก็ต้องรับผิดชอบตามหลักสัญญา รวมถึงการงดเว้นหน้าที่ตามกฎหมายหรือหน้าที่เพื่อป้องกันผล หากคู่สัญญาฝ่ายใดงดเว้นและเกิดความเสียหายซึ่งเป็นผลธรรมดา ตามทฤษฎีผลโดยตรง ก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายเพื่อละเมิดต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการกลับคืนสู่ฐานะเดิม (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2566)

2.2 ทฤษฎีมูลเหตุเหมาะสม (Causation Theory) แนวคิดของ สจ๊วต มิลล์ (John Stuart Mill) อธิบายเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำกับผล ว่าการกระทำใดจะถือเป็น “สาเหตุ” ที่ทำให้เกิดผลเสียหาย ต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้น “จำเป็น” (necessary cause) และการกระทำนั้น “เพียงพอ” (sufficient cause) ที่จะก่อให้เกิดผลนั้นหรือไม่หากการกระทำ

เพียงจำเป็นแต่ไม่เพียงพอ (ต้องอาศัยปัจจัยอื่นร่วมด้วย) ก็ไม่ถือว่าเป็นเหตุโดยตรงที่ต้องรับผิดชอบ แนวทางของนักกฎหมายไทยเพิ่มเติมว่าต้องดูว่าผลเสียหายนั้นใกล้เคียงต่อเหตุหรือไม่ (proximate cause) หรือว่าเป็นผลธรรมดาที่สามารถเกิดขึ้นได้ตามปกติของเหตุ (ordinary consequence) โดยใช้หลักของ “วิญญูชน” ว่าคาดหมายได้หรือไม่

2.3 ทฤษฎีแทนที่ (Theory of Substitution) ใช้กับกรณีการงดเว้นการกระทำ (omission) ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการละเมิด หลักการคือให้พิจารณาว่า หากผู้กระทำได้กระทำตามที่แทนที่จะงดเว้น ผลจะเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้าเมื่อสมมุติว่าเขาได้กระทำแล้วผลเสียหายจะไม่เกิดแสดงว่าการงดเว้นนั้นเป็นเหตุของความเสียหายต้องรับผิดชอบ (กิริติ บุญเจือ, 2541)

2.4 แนวคิดของ Shared Responsibility Framework (SRF) ของประเทศสิงคโปร์ กรอบแนวคิด “ความรับผิดชอบร่วม” (Shared Responsibility Framework-SRF) เป็นนโยบายใหม่ที่มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 ธันวาคม 2567 ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อป้องกันและลดความเสียหายจาก Phishing Scam ยกระดับมาตรฐานความปลอดภัยไซเบอร์ และความเชื่อมั่นในการทำธุรกรรมออนไลน์ แบ่งความรับผิดชอบร่วมกัน ระหว่างธนาคารพาณิชย์และ ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรคมนาคม (telco) มีการกำหนดหน้าที่ของแต่ละฝ่ายตามกฎหมาย เช่น หน้าที่ของสถาบันการเงิน (ธนาคาร) มีหน้าที่ส่งการแจ้งเตือนธุรกรรมขาออกให้ลูกค้าทันที, ตรวจสอบธุรกรรมที่น่าสงสัย เช่น การถอนเงินจำนวนมากในเวลาอันสั้น ให้ความรู้กับลูกค้าเกี่ยวกับ Phishing Scam, ดำเนินการตรวจสอบแบบเรียลไทม์และอาจจะจับธุรกรรมอัตโนมัติ เช่น หากเงินในบัญชีเกิน 50,000 SGD และถูกโอนออกเกินครึ่งใน 24 ชั่วโมง ธนาคารต้องแจ้งเตือนและระงับธุรกรรม ส่วนหน้าที่ของผู้ให้บริการโทรคมนาคม เช่น ใช้ตัวกรอง SMS สแปม เพื่อป้องกันข้อความหลอกลวง, การบล็อก SMS ที่ต้องสงสัยร่วมมือกับหน่วยงานรัฐในการสอบสวน และดำเนินคดีและหลัก “ความรับผิดชอบร่วม” หมายถึง หากเกิดความเสียหายจาก Phishing Scam แล้วตรวจพบว่าธนาคารละเลยการแจ้งเตือนหรือการตรวจสอบ ส่วน Telco ไม่บล็อก SMS หลอกลวง หรือไม่ใช้ระบบกรอง ทั้งสองฝ่ายต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อความเสียหาย (ผู้เสียหายไม่ต้องแบกรับความเสี่ยงฝ่ายเดียว) (E-Payments User Protection Guidelines, 2024)

2.5 ประเภทของอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จากการศึกษาพบว่ามีลักษณะคดีที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติกำหนดให้เป็นคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามคำสั่ง ตร. ที่ 182/2566 กำหนดไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน ดังนี้ (1) คดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการ (ไม่เป็นขบวนการ) (2) คดีหลอกลวงเป็นบุคคลอื่นเพื่อยืมเงิน (3) คดีหลอกลวงให้รักแล้วโอนเงิน (romance scam) (4) คดีหลอกลวงให้โอนเงินเพื่อรับรางวัล หรือวัตถุประสงค์อื่น ๆ (5) คดีหลอกลวงให้กู้เงิน (6) คดีหลอกลวงให้โอนเงินเพื่อทำงานหารายได้พิเศษ (7) คดีข่มขู่ทางโทรศัพท์ให้เกิดความกลัวแล้วหลอกให้โอนเงิน (call center scam) (8) คดีเข้าถึงระบบ/ข้อมูลคอมพิวเตอร์โดยมิชอบเพื่อให้ได้ทรัพย์สิน (hacking) (9) คดีเข้ารหัสข้อมูล (ransomware) เพื่อการเรียก/รีดเอาทรัพย์สิน (10) คดีหลอกให้ติดตั้งโปรแกรมควบคุมเครื่องโทรศัพท์เพื่อเอาทรัพย์สิน, (11) คดีหลอกลวงเกี่ยวกับสินทรัพย์ดิจิทัล (crypto scam) (12) คดีหลอกลวงให้ลงทุนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ (online investment fraud) (13) คดีหลอกลวงซื้อขายสินค้าหรือบริการ (ที่เป็นขบวนการ) (14) คดีหลอกลวงให้ลงทุนที่ผิด พ.ร.ก. การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 (15) คดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีลักษณะอื่น (ที่นอกเหนือจาก 1-14)

2.6 แนวคิดของพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568 แก้ไขเพิ่มเติมจากฉบับปี พ.ศ. 2566

เพื่อรับมือกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่มีความซับซ้อนขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการควบคุม ตรวจสอบ และเยียวยาความเสียหายของประชาชน โดยประเด็นสำคัญที่เพิ่มเติม มีดังนี้ (1) การระงับเลขหมายโทรศัพท์ต้องสงสัย มอบอำนาจให้สำนักงาน กสทช. หรือผู้ให้บริการโทรศัพท์มือถือ ระงับเลขหมายต้องสงสัยชั่วคราว ใช้ในกรณีที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าจะเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิด (2) เพิ่มอำนาจควบคุมแพลตฟอร์มที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรม โดยห้ามแพลตฟอร์ม P2P ให้บริการหรือแสดงว่าพร้อมจะให้บริการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลที่ไม่ใช่เพื่ออุปโภคบริโภค เพื่อลดปัญหาการฟอกเงินผ่านสินทรัพย์ดิจิทัล (3) เร่งรัดกระบวนการคืนเงินให้ผู้เสียหาย โดยมอบอำนาจให้คณะกรรมการธุรกรรมตามกฎหมายฟอกเงิน พิจารณาคืนเงินแก่ผู้เสียหาย ไม่ต้องรอคำพิพากษาศาล ทำให้คืนเงินได้เร็วขึ้น (4) เพิ่มความรับผิดชอบของสถาบันการเงิน ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณ

โทรศัพท์ หากไม่ใช้ความระมัดระวังตามมาตรฐานวิชาชีพ อาจต้องร่วมรับผิดชอบกับผู้กระทำผิด ซึ่งขยายขอบเขตความรับผิดชอบไปถึงผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ และผู้ให้บริการดิจิทัล (5) เพิ่มบทกำหนดโทษใหม่สำหรับผู้ให้บริการแลกเปลี่ยนสินทรัพย์ดิจิทัลที่เกี่ยวข้องกับการฟอกเงิน สำหรับผู้ซื้อขายข้อมูลส่วนบุคคลที่นำไปใช้ในการกระทำความผิดออนไลน์ (รุ่ง มัลลิกะมาส, 2568)

3. วิธีการดำเนินการศึกษา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ได้แก่ เอกสาร (documentary research) โดยการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, ราชบัญญัติคอมพิวเตอร์, พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, คำสั่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, หนังสือหรือเอกสารเผยแพร่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (internet) ซึ่งเมื่อได้รวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วทำการจัดระเบียบ ตีความ และวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจ ถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ ว่าครอบคลุมในส่วนใดบ้าง และสามารถบอกปิดความรับผิดชอบได้ในกรณีใดบ้าง รวมถึงหน้าที่ตามกฎหมายที่ทั้งธนาคารพาณิชย์ และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ที่ต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ซึ่งหน่วยงานที่กำกับดูแลกำหนดไว้ ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (ฉบับที่ 2) ซึ่งถือเป็นหน้าที่ตามกฎหมาย จากมาตรการทางกฎหมายและการกำหนดความรับผิดชอบด้วยข้อสันนิษฐานทางกฎหมายที่ให้ธนาคารพาณิชย์ และเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งถูกอาชญากรดูดข้อมูล หรือลวงเอาข้อมูล หรือแอบเข้าสู่ระบบโดยวิธีการอันใดอันหนึ่งอันมิชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งผู้เสียหายไม่ได้กระทำด้วยตนเอง รวมถึงการถูกลอกเอารหัส หรือแม้แต่การที่ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย จากการกดลิงก์ปลอม หรือการทำธุรกรรมด้วยตนเองแต่ก็เพราะหลงเชื่อมีฉ้อโกง ที่หลอกลวงให้โอนเงินผ่านระบบ (mobile banking) โดยมีพฤติการณ์เป็นคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะความรับผิดชอบในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามสัญญาฝากทรัพย์ (ฝากเงิน) และความผิดในมูลละเมิด, กฎหมายพยาน, พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์, พรก. มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2566 และที่แก้ไขใหม่ พ.ศ. 2567 (ฉบับที่ 2) ศึกษามาตรฐานหรือมาตรการที่เพียงพอของธนาคารแห่งประเทศไทย ที่กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ต้องปฏิบัติในการให้บริการทางการเงินเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี และมาตรการหรือมาตรฐานที่คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ กำหนดให้ผู้ให้บริการโทรคมนาคม (ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์) ปฏิบัติในการให้บริการเลขหมายโทรศัพท์ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

3.2 ขอบเขตด้านเวลา คือ เป็นการศึกษาจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ห้วงระยะเวลาตั้งแต่ 1 มีนาคม 2565 ถึง 31 ตุลาคม 2567

4. ผลการวิจัย

หน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ประกอบการ (ธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์) เพื่อเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

4.1 หน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของธนาคารพาณิชย์ต่อความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

4.1.1 หน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งของธนาคารพาณิชย์ในคดีอาญาอื่น

ความรับผิดชอบของธนาคารพาณิชย์ต่อเงินฝากของประชาชน จะเป็นไปตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องการฝากทรัพย์ (ฝากเงิน) ลักษณะพิเศษของสัญญาฝากทรัพย์ (ว่าด้วยการฝากเงิน) แยกพิจารณาได้ดังนี้ กรณีสิทธิเงินฝากโอน เมื่อผู้ฝากนำเงินไปฝากธนาคาร เงินนั้นจะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารทันที ตามมาตรา 672 ธนาคารมีสิทธิ

ที่จะนำเงินที่รับฝากไปใช้ได้ แต่ธนาคารมีหน้าที่ต้องคืนเงินให้ครบจำนวนตามที่ฝากไว้แก่ผู้ฝากหรือผู้มีสิทธิ ตามมาตรา 672 และ 665 แม้เงินจะสูญหายไปด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม และธนาคารมีหน้าที่ในการรักษาเงินฝากในฐานะผู้มีวิชาชีพเฉพาะ ธนาคารต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่สมควรในกิจการอาชีพของตน ตามมาตรา 659 ดังนั้นเมื่อเงินถูกถอนไปโดยมิชอบด้วยกฎหมาย หรือโดยผู้ไม่มีสิทธิ หรือมีผู้อื่นถอนเงินออกจากบัญชีของผู้ฝากไปโดยที่ผู้ฝากไม่รู้เห็นหรือไม่ยินยอม (เช่น ปลอมใบถอนเงิน หรือปลอมลายมือชื่อเช็ค) การกระทำนี้ถือเป็นการละเมิดต่อธนาคาร ไม่ใช่ละเมิดต่อผู้ฝาก ธนาคารเท่านั้นเป็นผู้มีสิทธิฟ้องร้องดำเนินคดีทั้งทางแพ่งและอาญาต่อผู้กระทำความผิดนั้น ความรับผิดชอบของธนาคารในกรณีนี้ไม่มีผลกระทบต่อจำนวนเงินของผู้ฝากตามสัญญาฝากทรัพย์ ธนาคารยังคงต้องรับผิดชอบเงินของผู้ฝากเต็มจำนวนตามสัญญา (ตามแนวคำวินิจฉัยศาลฎีกาหลายฉบับ เช่น ฎีกาที่ 291/2547, 4611/2549, 3113/2554 และ 15447/2555) (เทียบ ฎีกา 15447/2555)

สรุป กรณีเงินหายจากบัญชีธนาคารของประชาชน ซึ่งเกิดจากอาชญากรรมถูกถอนไปโดยการกระทำความผิดอาญาอื่นที่มีโทษอาชญากรรมทางเทคโนโลยีซึ่งมีเจ้าของบัญชีเป็นผู้ทำธุรกรรมเอง ธนาคารจะต้องรับผิดชอบเงินจำนวนนั้นเต็มจำนวน เพราะเงินได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารไปแล้ว และการกระทำความผิดนั้นถือเป็นการละเมิดต่อธนาคารโดยตรง ธนาคารเป็นผู้เสียหายมีอำนาจดำเนินคดีกับอาชญากร ไม่กระทบต่อเงินในบัญชีของประชาชน

4.1.2 ความรับผิดชอบทางแพ่งของธนาคารพาณิชย์จากความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 (ฉบับที่ 1)

จากการศึกษาพบว่า กรณีความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีนั้น ธนาคารพาณิชย์มีหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งต่อผู้เสียหาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 2 ลักษณะด้วยกัน ซึ่งผู้เสียหายสามารถเลือกดำเนินคดีได้ ตามสัญญาฝากทรัพย์ หรือ ตามหลักกฎหมายว่าด้วยละเมิด โดยพิจารณาจากข้อเท็จจริงและข้อดีข้อเสีย โดยถ้าเลือกใช้ช่องทางใดก็ต้องนำกฎหมายเรื่องนั้นมาปรับใช้ ดังนี้

4.1.2.1 ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องฝากทรัพย์ และวิธีการเฉพาะการฝากเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 657, 672, 673 ประกอบมาตรา 659 กรณีไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานการปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ หรือไม่ปฏิบัติตามมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยียับยั้งความเสียหาย ไม่มีมาตรการในการป้องกันการสวมรอยการทำธุรกรรมจากการนำรหัส หรือข้อมูลที่ได้มาโดยการหลอกลวงไปทำธุรกรรมผ่าน Mobile Banking ได้โดยง่าย จึงไม่ถือว่าธนาคารพาณิชย์ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ในฐานะธนาคารพาณิชย์ผู้มีอาชีพเฉพาะกิจการค้าขายหรืออาชีพ ที่ต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการ ค้าขาย หรืออาชีพอย่างนั้นเช่นเดียวกับ แพทย์ หรือวิศวกร ที่จะต้องใช้ความรู้และความระมัดระวังที่พิเศษเพื่อป้องกันรักษาทรัพย์ ตามนัยมาตรา 659 ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงต้องรับผิดชอบคืนเงินให้ผู้เสียหายเต็มจำนวน

4.1.2.2 รับผิดชอบหลักละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 442 และ มาตรา 223 ประกอบ มาตรา 438 ในการกำหนดความเสียหาย จากกรณีการประมาทเลินเล่อ ละเว้นหน้าที่ในการป้องกันทรัพย์ (เงินฝาก) จากการที่ธนาคารพาณิชย์ผู้นำเทคโนโลยี Mobile Banking มาให้บริการประชาชน จึงจำเป็นต้องมีมาตรการที่มีสามารถป้องกันการสวมรอยการทำธุรกรรม หรือหลอกเอา OTP หรือการกดลิงก์ปลอม โดยวิธีการใดทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ การระงับยับยั้งการทำธุรกรรมทันทีเมื่อตรวจพบรายการการทำธุรกรรมที่น่าสงสัย หรือการประสานแลกเปลี่ยนข้อมูลกับธนาคารพาณิชย์ด้วยกันเพื่อการระงับการทำธุรกรรมทันทีที่ทราบข้อมูลจากผู้เสียหาย ซึ่งอยู่ในวิสัยที่สามารถทำได้ ประกอบกับสถานการณ์ในปัจจุบันมีลักษณะของอาชญากรรมประเภทนี้เกิดขึ้นกับผู้ใช้บริการรายอื่น ซึ่งเป็นลูกค้าต่อเนื่อง แต่ธนาคารกลับปล่อยให้เป็นหน้าที่ของผู้ใช้บริการไปจนขยายหาวิธีป้องกันเอาเอง ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6223/2564 หรือกรณีมีฉ้อโกงดูดเงินในบัญชีไป โดยให้รับรับผิดชอบกึ่งหนึ่งของเงินที่สูญหายไปจากทั้งหมด โดยศาลวินิจฉัยว่า แอปพลิเคชันของธนาคารควรจะต้องมีความปลอดภัย สามารถเก็บรักษาเงินฝากหรือเครดิตของลูกค้า รวมถึงของโจทก์ได้ โดยไม่ถูกคนร้ายหรือมีฉ้อโกงโอนเงินจากบัญชีธนาคารของลูกค้า ซึ่งรวมถึงโจทก์ไปยังบุคคลอื่นได้โดยง่าย และธนาคารไม่ได้ติดตั้งระบบสแกนใบหน้าใน

2 แอปพลิเคชันดังกล่าวสำหรับการทำธุรกรรมทางการเงินที่มียอดค่าใช้จ่ายตั้งแต่ 50,000 บาทขึ้นไป ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยได้ออกประกาศ รวมถึงการโอนเงินออกจากบัญชีโจทก์แต่ละครั้งเป็นยอดสูงครั้งละหลักหมื่นและหลักแสน จึงเห็นได้ว่าระบบการพิสูจน์หรือยืนยันตัวตนที่จำเลยทั้งสองเลือกนำมาใช้กับระบบแอปพลิเคชันของทั้งสองในขณะเกิดเหตุยังไม่มี ความรัดกุมเพียงพอที่จะสามารถพิสูจน์ยืนยันตัวตนผู้ใช้งานจริง ง่ายจนบุคคลอื่นสามารถเข้ามาทำธุรกรรมทางการเงินกับบัญชีเงินฝากของโจทก์ โดยไม่ถูกตรวจสอบ ดังนั้นการที่เงินของโจทก์ถูกโอนออกจากบัญชีเงินผ่านระบบแอปพลิเคชันของจำเลย ถือเป็นการกระทำ ที่เป็นการละเมิดต่อโจทก์ ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ พ.บ.468/2566 ดังนั้นธนาคารพาณิชย์ต้องรับผิดชอบเงินในบัญชี ให้ผู้เสียหาย

4.1.3 ความรับผิดชอบทางแพ่งของธนาคารพาณิชย์จากความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามพระราชกำหนด มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 แก้ไข (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568

พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ภายใต้มาตรา 4/1 ประกอบ มาตรา 8/10 กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบต่อความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี จากการรณรงค์หน้าพื้นที่เพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ที่กำหนดไว้ตามมาตรา 4/1 ประกอบมาตรา 8/10 ถือว่าธนาคารพาณิชย์เป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายต่อ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 จากการรณรงค์หน้าพื้นที่ เพื่อป้องกันผล ตามที่พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) มาตรา 4/1 ประกอบ มาตรา 8 /10 กำหนดหน้าที่ไว้ และให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องร่วมกันรับผิดชอบในความเสียหาย ซึ่งหมายถึงธนาคารพาณิชย์ผู้นำ Mobile Banking มาใช้ต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ และผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น รวมถึงผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

4.1.3.1 บทสันนิษฐานความรับผิดชอบเต็มจำนวน ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) มาตรา 8/10 กำหนดให้ผู้ประกอบการ (รวมถึงธนาคารพาณิชย์ ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์และผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์อื่น) ต้องร่วมกันรับผิดชอบเต็มจำนวน จากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีทุกประเภท เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีครบถ้วนแล้ว ตามมาตรา 8/10 ตอนท้าย

4.1.3.2 ภาระการพิสูจน์ ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ตามมาตรา 8/10 เป็นคุณต่อผู้เสียหาย โดยผู้เสียหายเพียงพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าความเสียหายเกิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ส่วนภาระการพิสูจน์เพื่อหลีกเลี่ยงความรับผิดจึงตกอยู่กับผู้ประกอบการ โดยธนาคาร ต้องพิสูจน์ว่าตนได้ปฏิบัติหน้าที่รักษาทรัพย์ตามสัญญาฝากทรัพย์ตามมาตรฐานการปฏิบัติงานเพื่อให้มีประสิทธิภาพ (SOP) และได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีครบถ้วนแล้ว นอกจากนี้หากเห็นว่าผู้เสียหายมีส่วนต้องรับผิดชอบ ธนาคารยังต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ถึงความผิดและพฤติการณ์ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น โดยอาจอ้างถึง มาตรา 223 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ซึ่งว่าด้วยกรณีความเสียหายเกิดจากความผิดของฝ่ายผู้เสียหายด้วย)

4.1.3.3 หน้าที่ของผู้มีวิชาชีพ ธนาคารในฐานะผู้มีวิชาชีพเฉพาะ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ในฐานะธนาคารพาณิชย์ผู้มีอาชีพเฉพาะกิจการค้าขายหรืออาชีพอื่น ซึ่งย่อมต้องใช้ความระมัดระวังและฝีมือในระดับที่สูงกว่าประชาชนทั่วไปที่เชื่อมั่นในระบบของธนาคาร

4.1.3.4 หน้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทย ออกประกาศ กำหนดไว้ตาม มาตรา 4/1 ประกอบมาตรา 8/10 หากไม่ปฏิบัติหรือปฏิบัติไม่ครบถ้วน ถือว่าเป็นการรณรงค์หน้าพื้นที่เพื่อป้องกันผล เมื่อความเสียหายนั้นเป็นผลธรรมดาที่เกิดขึ้นได้ จึงต้องรับผิดชอบในมูลละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420

4.1.3.5 กรณีผู้เสียหายมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาเห็นว่าในบางกรณีที่ผู้เสียหายมีส่วนร่วมในการก่อให้เกิดความเสียหาย ธนาคารควรมีโอกาสพิสูจน์เพื่อรับผิดชอบเพียงบางส่วน โดยมีหลักการดังนี้ หากผู้เสียหายมีส่วนกระทำผิดที่ก่อให้เกิดความเสียหาย เช่น กรณีหลอกลวงในแอปพลิเคชันปลอม หรือหลอกลวงทำภารกิจที่ผู้เสียหายเป็นผู้ดำเนินการธุรกรรมเองทุกขั้นตอนโดย ธนาคารควรสามารถนำสืบข้อเท็จจริงนี้ต่อศาลได้ โดยสัดส่วนความรับผิดชอบของผู้เสียหายควรขึ้นอยู่กับ การนำสืบของธนาคารพาณิชย์ถึงความผิดและพฤติการณ์ที่ร้ายแรงของผู้เสียหาย ไม่ควรกำหนดให้ ความรับผิดชอบเป็น คนละครั้งระหว่างผู้เสียหายกับธนาคาร เช่นเดียวกับแนวคำพิพากษาศาลฎีกา 6223/2564 เนื่องจากความสามารถในการเข้าถึงพยานหลักฐานและทรัพยากรระหว่างธนาคารกับผู้เสียหายไม่เท่ากัน อย่างไรก็ตาม เห็นว่าผู้เสียหายไม่ควรรับผิดชอบกึ่งหนึ่งของความเสียหายทั้งหมด

สรุปหน้าที่ความผิดทางแพ่งของธนาคารพาณิชย์ต่อความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามประเภทของลักษณะคดี อาจแบ่งได้ดังนี้

1. ธนาคารพาณิชย์ต้องรับผิดชอบเต็มจำนวน หากความเสียหายจากรูปแบบอาชญากรรมทางเทคโนโลยีประเภทที่เกิดจากการที่อาชญากรเข้าถึงข้อมูล, รหัส, หรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์/คอมพิวเตอร์ของผู้เสียหาย การฟิชซิง (phishing) สไปยาแวร์ (spyware) และ มัลแวร์ (malware) ซึ่งเป็นวิธีที่อาชญากรใช้ในการขโมยข้อมูลบัญชีผู้ใช้และถอนเงินโดยไม่ได้รับอนุญาต จากแอปพลิเคชันทางการเงินของผู้เสียหาย ซึ่งอาชญากรทำการเจาะระบบ เพื่อขโมยข้อมูล เพื่อสวมรอยเข้าใช้งานบัญชีของผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายไม่ได้กระทำการใด หรือประมาทเลินเล่อ และไม่มีส่วนรู้เห็น ซึ่งผู้ศึกษาเห็นรวมถึงไปถึงประเภท Call Center ที่มีฉ้อโกงใช้เทคโนโลยี AI ปลอมเสียงปลอมหน้าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งลักษณะอาชญากรรมประเภทการส่ง SMS ปลอม ส่งลิงก์หลอกลวง การหลอกให้กรอก OTP จนเงินถูกโอนออกจากบัญชีทั้งหมด นั้นเป็นประเภทของอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่ผู้ประกอบการ (ธนาคารพาณิชย์) ต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนเช่นกัน

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ที่ 6223/2564 ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า การที่ผู้เสียหายกดลิงก์ปลอม หรือ ถูกมิจฉาชีพหลอกเอา OTP ถือว่าผู้เสียหายมีส่วนกระทำความผิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ซึ่งศาลนำมาตรา 223 มากำหนดค่าเสียหายให้ธนาคารรับผิดชอบเพียงครึ่งเดียว ซึ่งเห็นว่าเป็นกรณีที่ศาลซึ่งนำพยานหลักฐานตามที่ปรากฏในชั้นพิจารณาเท่านั้น

จากการศึกษาพฤติการณ์ของอาชญากรรมประเภทนี้ ผู้ศึกษามีความเห็นแย้งต่อฎีกา 6223/2564 โดยเห็นว่ากรณีที่ผู้เสียหายถูกหลอกให้ส่ง OTP ไม่ควรถือว่าผู้เสียหายมีส่วนกระทำผิดไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพราะการที่อาชญากรใช้เทคโนโลยีขั้นสูงหลอกลวงประชาชนเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนือความคาดหมายของวิญญูชนทั่วไป และเป็นหน้าที่ของธนาคารในการจัดหามาตรการป้องกันอาชญากรรมจากการให้บริการระบบการชำระเงินอิเล็กทรอนิกส์ไม่ให้มีการสวมรอยการทำธุรกรรมได้โดยง่าย กรณีความเสียหายประเภทนี้ธนาคารพาณิชย์จึงควรต้องรับผิดชอบเต็มจำนวนเช่นเดียวกัน

2. กรณีผู้เสียหายอาจต้องร่วมรับผิดชอบ ประเด็นนี้กล่าวถึงกรณีที่ความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ที่ผู้เสียหายประมาทเลินเล่อด้วยตนเอง ซึ่งแตกต่างจากการถูกหลอก หรือลวงเอาข้อมูลโดยตรงที่ผู้เสียหายไม่มีส่วนรู้เห็น แต่เป็นกรณีผู้เสียหายสมัครเข้าลงทุนเพื่อหวังผลกำไรหรืออัตราดอกเบี้ยที่เกินกฎหมายกำหนด ซึ่งจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ฎีกาที่ 6223/2564 ศาลฎีกาวางหลักไว้ว่า แม้ธนาคารพาณิชย์จะมีความรับผิดชอบจากการไม่มีมาตรการป้องกันที่เพียงพอ แต่หากผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหาย แม้เพียงแค่กดลิงก์ปลอม หรือ ให้ OTP ก็ต้องร่วมรับผิดชอบตามพฤติการณ์

จากการศึกษาผู้ศึกษาพบว่า กรณีที่ผู้เสียหายอาจต้องร่วมรับผิดชอบน่าจะเป็นกรณีดังต่อไปนี้ เช่น ผู้เสียหายสมัครใจเข้าทำภารกิจหรือลงทุนโดยหวังกำไรและมีการตัดสินใจโดยอิสระ โดยหวังผลกำไรที่สูงเกินจริง หรือหวังว่าจะได้รับผลตอบแทนสูงหรือเคยได้รับมาแล้ว และตัดสินใจเข้าทำธุรกรรมด้วยตนเอง เช่น ผู้เสียหายทำรายการโอนเงินด้วย Mobile Banking ผ่านระบบป้องกันแบบสองชั้นด้วยการสแกนใบหน้า (KYC) เมื่อยอดเกิน 50,000 บาท หรือ 200,000 บาทต่อวัน หรือโทรไปเพิ่มยอดทำรายการด้วยตนเอง โดยเป็นการโอนโดยสมัครใจไม่ได้เกิดถูกบังคับหรือข่มขู่

2.1 การกำหนดสัดส่วนความรับผิด จากการศึกษาพบว่า ศาลฎีกามักจะวินิจฉัยโดยยกหลักกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 223 มาพิจารณาว่าฝ่ายใดมีส่วนประมาทยิ่งย่อนไปกว่ากัน และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาไปในทางเดียวกันคือ เห็นว่าทั้งสองฝ่ายประมาทไม่ยิ่งย่อนไปกว่ากัน โดยศาลมีดุลยพินิจในการกำหนดค่าเสียหายให้เกิดความเป็นธรรมที่สุด ตามมาตรา 438 ให้รับผิดชอบฝ่ายละครึ่ง

2.2 ข้อโต้แย้งของผู้ศึกษาต่อแนวคำพิพากษาเดิม ผู้ศึกษาไม่เห็นด้วยกับการนำมาตรา 223 มาใช้ในลักษณะที่กำหนดให้ผู้เสียหายรับผิดชอบครั้งกับธนาคารพาณิชย์ ด้วยถ้อยคำที่ว่า “ผู้เสียหายก็มีส่วนผิดอยู่ด้วยในการก่อให้เกิดความเสียหาย ถือว่าผู้เสียหายและธนาคารพาณิชย์มีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายไม่ยิ่งย่อนไปกว่ากัน” เพราะถือว่าผู้เสียหายเสียเปรียบอย่างมาก โดยเห็นว่าภาระการพิสูจน์ไม่เป็นธรรม ในทางปฏิบัติการที่ผู้เสียหายซึ่งเป็นประชาชนทั่วไปต้องนำสืบให้ศาลเห็นว่าความประมาทของธนาคารมีมากกว่านั้นเป็นเรื่องยากและเกินวิสัย เนื่องจากข้อมูลและระบบอิเล็กทรอนิกส์ส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่ธนาคารเท่านั้นที่รู้เห็น ต่างจากในกรณีการที่ผู้เสียหายสมัครใจเข้าทำภารกิจหรือลงทุนโดยหวังผลประโยชน์ที่เกินจริง และตัดสินใจโดยอิสระ หากจะนำมาตรา 223 มาปรับใช้ก็เห็นว่าการกำหนดความเสียหายยังต้องพิจารณาจากพฤติการณ์ของผู้เสียหายเป็นสำคัญ ดังนั้นในประการแรก จึงต้องพิจารณาจากหน้าที่ของธนาคารก่อน ว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ครบถ้วนเพียงพอหรือไม่ และยังต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายเข้าเล่นโดยสมัครใจ หรือฝ่าฝืนคำเตือนของธนาคารซึ่งได้เตือนแล้วอย่างไร จึงจะกำหนดความเสียหายว่า ผู้เสียหายมีส่วนก่อให้เกิดความเสียหายยิ่งย่อนไปกว่ากันเท่าไร และไม่ว่าจะเป็นประการใด ก็เห็นว่าไม่ควรกำหนดให้ฝ่ายผู้เสียหายร่วมรับผิดชอบเกินไปกว่ากึ่งหนึ่งของความเสียหายทั้งหมด

4.2 หน้าที่ความรับผิดทางแพ่งของผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์จากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี

ก่อนหน้านี้หน้าที่และความรับผิดระหว่างผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์กับผู้ใช้บริการในประเด็นอาชญากรรมทางเทคโนโลยีนั้นไม่ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และยังไม่พบกรณีที่ผู้ให้บริการฟ้องร้องผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์โดยตรง แต่ภายหลังพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) มีผลบังคับใช้ สถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมีนัยสำคัญ ดังนี้

หน้าที่ตามกฎหมาย มาตรา 4/1 ประกอบมาตรา 8/10 ของพระราชกำหนดดังกล่าว ได้กำหนดให้คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ต้องออกมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นการกำหนดความรับผิดทางแพ่งไว้โดยเฉพาะ หากผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ละเลยหน้าที่ตามมาตรฐานหรือมาตรการดังกล่าวและเกิดความเสียหายขึ้นจากการดักฟังนั้น ผู้ให้บริการเครือข่ายจะต้องร่วมกันรับผิดชอบตามหลักของ ละเมิด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 กับธนาคารพาณิชย์ โดยจะรับผิดชอบตามหลักสัดส่วน (shared responsibility) หมายความว่ากฎหมายได้กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบทางแพ่งโดยตรงให้แก่ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ ในกรณีที่ความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเกิดขึ้นจากการที่พวกเขาละเลยมาตรการที่กฎหมายกำหนด โดยร่วมกันรับผิดชอบต่อความเสียหายกับธนาคารพาณิชย์และผู้ประกอบการอื่นที่เกี่ยวข้อง

4.3 มาตรการเยียวยาผู้เสียหายที่จำเป็นเร่งด่วนและมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาพบว่ามาตรการ “คืนเงินในท้อ” ถือเป็นมาตรการที่สำคัญและเร่งด่วนที่สุดในการเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เพื่อคืนเงินที่ธนาคารสามารถอายัดไว้ได้ทันที ก่อนที่มีฉ้อฉลจะถอนหรือโอนเงินนั้นไปยังบัญชีปลายทางอื่น ๆ หรือที่เรียกว่า “เงินในท้อ” มาตรการนี้ตรงกับความต้องการของผู้เสียหายอย่างแท้จริงที่ต้องการได้รับเงินคืนมากกว่าการดำเนินคดีอาญา โดย “เงินในท้อ” หมายถึง เงินที่ธนาคารสามารถอายัดไว้ได้ทันที

โดยหลักการคืน “เงินในท้อ” นั้นควรสามารถดำเนินการได้ทันทีในชั้นพนักงานสอบสวนหากมีพฤติการณ์ที่ชัดเจน โดยไม่ต้องรอการฟ้องร้องคดีแพ่งหรือคดีอาญา หากเป็นไปตามเงื่อนไขต่อไปนี้

4.3.1 ข้อมูลการสืบสวนชัดเจน พนักงานสอบสวนมีข้อมูลที่ชัดเจนจากการสืบสวนว่าเงินที่อายัดไว้นั้นเป็นของผู้เสียหาย

4.3.2 เจ้าของบัญชีม้ายอมรับ เจ้าของบัญชีปลายทาง (บัญชีม้า) ยอมรับว่าตนไม่ใช่เจ้าของเงินที่ธนาคารอายัดไว้ ไม่มีสิทธิในเงินดังกล่าว และยอมรับว่าตนรับจ้างเปิดบัญชี

4.3.3 เส้นทางทางการเงินเชื่อมโยง เส้นทางทางการเงินมีความชัดเจนว่าเชื่อมโยงกันในคดีเดียวกัน

4.3.4 ไม่มีข้อพิพาทจากบุคคลที่สาม ไม่มีบุคคลที่สามใด ๆ เข้ามาโต้แย้งกรรมสิทธิ์ในเงินก่อนนั้น

4.3.5 ผู้เสียหายรับเงินโดยไม่สละสิทธิ ผู้เสียหายรับเงินที่คืนให้ โดยไม่สละสิทธิในการฟ้องร้องเพิ่มเติมในส่วนที่เหลือ (หากยังมีความเสียหายส่วนอื่นอยู่)

4.3.6 กรณีมีผู้เสียหายหลายคน หากมีผู้เสียหายหลายราย ผู้เสียหายเหล่านั้นต้องยอมรับเงื่อนไขในการเปลี่ยนเงินดังกล่าวตามสัดส่วน

ทั้งนี้กลไกการออก “คำสั่งคืนเงินโดยเจ้าหน้าที่สอบสวน” เป็นมาตรการเยียวยาเพื่อคืนเงินให้ผู้เสียหาย จากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี เพื่ออำนวยความสะดวกในการคืนเงินอย่างรวดเร็ว กลไกที่เรียกว่า “คำสั่งคืนเงินโดยพนักงานสอบสวน” สามารถดำเนินการได้โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ โดย (บช.สอท., สน., สก.) หรือศูนย์ปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (ศปอส. ตร.) หรือศปอส. ซึ่งจัดตั้งขึ้นพระราชกำหนดฉบับที่ 2 โดยมีพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีนั้น หรือการจัดตั้ง “คณะทำงานพิจารณาการคืนเงินท่อน” ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน (ปปง.) และธนาคารพาณิชย์ ร่วมกันดำเนินการ คณะทำงานดังกล่าวจะออกคำสั่งคืนเงินเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ธนาคารสามารถคืนเงินให้ผู้เสียหายได้ทันที โดยไม่ต้องรอคำพิพากษาของศาลมาตรการนี้ถือเป็นมาตรการเร่งด่วนและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะช่วยบรรเทาความเสียหายและคืนเงินให้กับผู้เสียหายได้อย่างรวดเร็ว ตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมายอย่างแท้จริงที่ต้องการให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมอย่างรวดเร็วตามหลักการทางกฎหมายที่ว่า “ความยุติธรรมที่ล่าช้า คือความไม่ยุติธรรม”

5. สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

หน้าที่และความรับผิดชอบในทางแพ่งของผู้ประกอบการ ต่อความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ในส่วนของธนาคารพาณิชย์ผู้ให้บริการ Mobile Banking และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ เพื่อนำไปสู่มาตรการการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เร่งด่วนและมีประสิทธิภาพ

5.1 หน้าที่ความรับผิดชอบทางแพ่งของธนาคารพาณิชย์

จากการศึกษาพบว่า ความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีนั้น อาชญากรใช้ Mobile Banking ของธนาคารพาณิชย์เป็นเครื่องมือสำคัญ ธนาคารพาณิชย์จึงต้องรับผิดชอบตามสัญญาฝากทรัพย์ เพราะเป็นผู้ประกอบการด้านการเงินที่มีวัตถุประสงค์ในการรับฝากเงินจากประชาชนมาแล้ว นำไปให้สินเชื่อ ดังนั้นการให้บริการรับฝากเงินของธนาคารพาณิชย์กับผู้มาใช้บริการ จึงมีความสัมพันธ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในลักษณะสัญญาฝากทรัพย์ มาตรา 657 และมาตรา 672 โดยผู้รับฝากจะเอาเงินซึ่งฝากนั้นออกใช้ได้ แต่จะต้องคืนเงินให้ครบจำนวนเท่านั้น แม้ว่าเงินซึ่งฝากนั้นจะสูญหายไปด้วยเหตุสุดวิสัยก็ตาม ดังนั้นในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่ได้รับฝากไว้และการส่งคืน ถือได้ว่าธนาคารพาณิชย์เป็นผู้รับฝากที่เป็นผู้มีวิชาชีพเฉพาะกิจการค้าขาย หรืออาชีพอย่างหนึ่งอย่างใด ตามมาตรา 659 วรรคสาม ดังนั้นธนาคารพาณิชย์จึงมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือเท่าที่เป็นธรรมดาจะต้องใช้และสมควรจะต้องใช้ในกิจการค้าขายหรืออาชีพอย่างนั้น

เมื่อพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ประกาศใช้ และธนาคารแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นหน่วยงานกำกับดูแล ต้องกำหนดมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีตามความในมาตรา 8/10 หากธนาคารพาณิชย์ละเว้นหน้าที่ดังกล่าว ต้องรับโทษทางอาญา ตาม มาตรา 8/11 ปรับไม่เกิน 500,000 บาท

ทั้งนี้ มาตรา 8/10 กำหนดความรับผิดชอบไว้ชัดเจนให้ผู้ประกอบการ (ธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์และผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์อื่น) ร่วมกันรับผิดชอบในความเสียหายนั้น หากผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีและเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดชอบหลักสัดส่วน โดยถือว่าผู้ประกอบการนั้นงดเว้นหน้าที่ตามกฎหมาย และความเสียหายนั้นเป็นผลธรรมดาตามทฤษฎีเหตุที่เหมาะสม ผู้ประกอบการจึงต้องร่วมรับผิดชอบเต็มจำนวน เว้นแต่ผู้ประกอบการจะพิสูจน์ได้ว่าได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการครบถ้วนแล้ว

โดยความเสียหายจากการงดเว้นหน้าที่ตามกฎหมายดังกล่าวนี้ เป็นกรณีความเสียหายในมูลละเมิดตามมาตรา 420 เพราะการกระทำโดยการงดเว้นหน้าที่ตาม ป.อาญา มาตรา 59 วรรคท้ายนั้น เกิดขึ้นได้ทั้งเจตนาและประมาท ดังนั้นหากเกิดความเสียหายขึ้นโดยผู้ประกอบการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการข้อใดข้อหนึ่ง ถือว่าผู้ประกอบการงดเว้นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเพื่อป้องกันผลแล้ว ดังนั้นทั้งธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ ต้องร่วมกันรับผิดชอบเต็มจำนวน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ประกอบ พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) มาตรา 8/10 ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีความรับผิดชอบทางแพ่ง ว่าด้วยละเมิด ตามทฤษฎีผลธรรมดา (causation) และ ทฤษฎีทดแทน โดยความรับผิดชอบของผู้ประกอบการนั้น เป็นไปตามแนวคิด Shared Responsibility Framework (SRF) ของประเทศสิงคโปร์ และแนวคิด Share Responsibility ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ของประเทศไทยนั่นเอง

5.2 หน้าที่ความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์

ก่อนพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ใช้บังคับนั้น ผู้ใช้บริการกับผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ ไม่มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องนิติกรรมและสัญญา แต่ภายหลังพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม (ฉบับที่ 2) ใช้บังคับ มาตรา 4/1 ประกอบมาตรา 8/10 กำหนดให้ กสทช. ออกมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ดังนั้นหากความเสียหายเกิดขึ้นจากการงดเว้นหน้าที่เพื่อป้องกันผลดังกล่าวข้อใดข้อหนึ่ง ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ก็ต้องร่วมกันรับผิดชอบ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยละเมิดมาตรา 420 เช่นเดียวกับ ธนาคารพาณิชย์ โดยร่วมกันรับผิดชอบ ตามหลักสัดส่วน (shared responsibility)

5.3 มาตรการเยียวยาผู้เสียหายที่จำเป็นเร่งด่วน และมีประสิทธิภาพ

มาตรการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่จำเป็นโดยเร่งด่วนเพื่อบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย และตรงตามเจตนาของผู้เสียหาย ที่ไม่ต้องการดำเนินคดีอาญาแต่ต้องการเงินคืน ดังนั้นมาตรการที่สามารถดำเนินการได้ทันทีโดยไม่ต้องฟ้องศาลแพ่ง คือมาตรการการคืนเงินที่ธนาคารอายัดไว้ทันที หรือที่เรียกว่า “เงินในท่อ” ซึ่งหมายถึงเงินที่ธนาคารสามารถอายัดไว้ทันที ก่อนจะถูกลอนหรือโอนไปยังบัญชีปลายทางของมิจฉาชีพ โดยผู้เสียหายต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การคืนเงินโดยไม่ต้องฟ้อง หากมีพฤติการณ์ชัดเจน ว่าเงินที่อายัดไว้นั้นเป็นของผู้เสียหาย และ (บัญชีม้า) ยอมรับว่าตนไม่ใช่เจ้าของเงินดังกล่าวที่ธนาคารอายัดไว้ ตนไม่มีสิทธิ ในเงินดังกล่าว โดยเส้นทางการเงินชัดเจนว่าเชื่อมโยงกันในคดีเดียวกัน และไม่ซื้อพิพาทจากบุคคลที่สามเกี่ยวกับเงินก้อนนั้น การใช้ “คำสั่งคืนเงินโดยพนักงานสอบสวน” สามารถให้ (พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจสอบสวนคดีนั้น), (ศปอท.) หรือ คณะพนักงานสอบสวนร่วมกับ ปปง. และธนาคาร หรือกลไกเฉพาะ เช่น “คณะทำงานพิจารณาการคืนเงินในท่อ” ที่มีตัวแทนจากตำรวจ ธนาคาร และ ปปง. โดยไม่ต้องรอคำพิพากษา เพื่อประโยชน์ในการคืนเงินให้กับผู้เสียหายได้โดยเร็ว และถือเป็นมาตรการเร่งด่วนและจำเป็นตรงตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ที่ต้องการให้ผู้เสียหายกลับคืนสู่ฐานะเดิมอย่างรวดเร็ว

ซึ่งหลักการนี้เป็นไปตามแนวคิดการเยียวยาผู้เสียหาย ตามแนวทาง Shared Responsibility Framework (SRF) ของประเทศสิงคโปร์ และแนวคิด Shared Responsibility ตามนัยมาตรา 8/1, 8/2, 8/3, 8/4 แห่งพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2)

6. ข้อเสนอแนะในการศึกษา

6.1 กรณีความรับผิดชอบของธนาคารพาณิชย์ ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2)

เห็นว่าควรกำหนดมาตรการในการบังคับใช้ มาตรา 8/10 ให้ชัดเจนเช่นเดียวกับหลัก (shared responsibility framework) ของประเทศสิงคโปร์ ว่าสืบสวนเพื่อพิสูจน์ความรับผิดชอบนั้นจะเริ่มธนาคารพาณิชย์เป็นจุดแรก ว่าได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีครบถ้วนตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดหรือไม่ ก่อนจะส่งรายงานการสืบสวนไปยังผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์เพื่อสืบสวนความรับผิดชอบของตนเป็นต่อไป ส่วนสุดท้ายก็คือผู้เสียหายหรือผู้ถือบัญชี ซึ่งการตรวจวันหน้าเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่กฎหมายสันนิษฐานว่าเป็นผู้ก่อให้เกิดความเสียหายตามนัยมาตรา 8/10 แห่ง พ.ร.ก. มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) นั้นต้องดำเนินการร่วมกันรับผิดชอบโดยไม่ต้องฟ้องคดี ซึ่งจากมาตรา 8/10 กำหนดความรับผิดชอบชัดเจนแต่ไม่ได้กำหนดวิธีการเอาไว้ จึงเห็นว่าสุดท้ายแล้วจุดมุ่งหมายของกฎหมายก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ จึงเห็นว่าควรกำหนดวิธีการและหลักความรับผิดชอบร่วมไว้ในกฎหมายระดับรอง เช่นให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบในสัดส่วนที่เท่ากันไว้ก่อน แต่อาจพิสูจน์หักล้างกันเองได้

เสนอให้กำหนดกลไกการพิสูจน์ความรับผิดชอบตามลำดับขั้น (sequential investigation) ตามหลักของ Shared Responsibility Framework ของประเทศสิงคโปร์ เริ่มที่ธนาคารพาณิชย์ ตรวจสอบตัวเองว่าได้ปฏิบัติตามแนวทางของธนาคารแห่งประเทศไทยครบถ้วนหรือไม่ หากธนาคารปฏิบัติตามแล้ว หรือเห็นว่าเป็นกรณีการหลอกลวงผ่านระบบ SMS หรือ หลอกลวงผ่านระบบ Call Center อ่างหน่วยงานราชการที่น่าเชื่อถือแล้วหลอกลวงให้ผู้เสียหายทำธุรกรรม ก็ให้ธนาคารพาณิชย์และผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ร่วมกันสืบสวน หากพบว่าทั้งสองฝ่ายได้ปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรการป้องกันอาชญากรรมครบถ้วนแล้ว หรือความเสียหายไม่ได้เกิดจากผู้ประกอบการ จึงพิจารณาต่อไปว่าเป็นความบกพร่องจากผู้ให้บริการ (เช่น การลงทุนมีให้ผลตอบแทนสูงกว่ากฎหมายกำหนด หรือการเข้าไปขยายวงเงินการทำธุรกรรมต่อครั้งหรือต่อวันด้วยตนเองและยืนยันการทำธุรกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นต่อเจ้าหน้าที่ธนาคาร) หรือไม่

นอกจากนั้นในการกำหนดรายละเอียดการรับผิดชอบร่วมกันไว้ในกฎหมายระดับรอง เช่น ระเบียบกระทรวงหรือประกาศจาก กสทช. หรือ ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยอาจจะระบุ “สัดส่วนความรับผิดชอบ” เบื้องต้นไว้เท่า ๆ กันในแต่ละฝ่าย หากฝ่ายใดมีหลักฐานว่าทำหน้าที่ตามมาตรการอย่างเคร่งครัดและครบถ้วนแล้ว ก็สามารถพิสูจน์เพื่อลดความรับผิดชอบตนเองได้

ในการพิสูจน์ความรับผิดชอบไม่ต้องรับผิดชอบนั้นให้เป็นหน้าที่ของฝ่ายผู้ประกอบการ ส่วนฝ่ายผู้ใช้นั้นให้พิสูจน์เพียงว่าความเสียหายเกิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว และหากพบว่าความเสียหายเหล่านั้นเกิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่เป็นการสวมรอยการทำธุรกรรม หรือการกดลิงก์ หรือ ลวงให้ ส่ง OTP ธนาคารพาณิชย์ยังเป็นผู้รับผิดชอบ โดยให้คืนเงินเข้าบัญชีผู้เสียหายเต็มจำนวนทันที โดยไม่จำเป็นต้องไปถึงศาล โดยมีกลไกระงับข้อพิพาท หรือ การชี้ขาดโดยคณะกรรมการกลาง ดังนั้นจึงควรแก้ไขพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี พ.ศ. 2566 (ฉบับที่ 2) ในมาตรา 8/10 ดังนี้ (แก้ไขเพิ่มเติมในวรรคสอง, วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า)

วรรคสอง “ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นแก่บุคคลใดอันสืบเนื่องมาจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ไม่ว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้กระทำหรือไม่ก็ตาม หากผู้ประกอบการเป็นผู้มีหน้าที่ต้องป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น แต่ละวันหรือครั้งการกระทำตามหน้าที่นั้น ให้ผู้ประกอบการนั้นร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย โดยความรับผิดชอบร่วมตามวรรคหนึ่งให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นของ

- (1) ธนาคารพาณิชย์หรือผู้ให้บริการทางการเงิน
- (2) ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์
- (3) ผู้ใช้บริการที่ได้รับความเสียหาย

โดยลำดับการสืบสวนและพิจารณาความรับผิดชอบ ให้เริ่มจากผู้ประกอบการตาม (1) และ (2) และ (3) ตามลำดับ หากผู้ประกอบการใดสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ดำเนินการตามมาตรการรักษาความปลอดภัยจากภัยทางการเงินและมาตรฐาน หรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีตามแนวทางที่ธนาคารแห่งประเทศไทย หรือ กสทช. กำหนดแล้วอาจพ้นจากความรับผิดชอบตามส่วนดังกล่าวได้”

วรรคสาม “ถ้าผลการสืบสวนพบว่าความเสียหายเหล่านั้นเกิดจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ที่เป็นการสวมรอย การทำธุรกรรม รวมถึงการกดลิงค์ หรือ ลวงให้ผู้ใช้เสียหายส่ง OTP ก็ให้ผู้ประกอบการร่วมกันรับผิดชอบ โดยให้ธนาคารพาณิชย์ ผู้ให้บริการระบบชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ คำนวณเข้าบัญชีผู้เสียหายเต็มจำนวนทันที โดยไม่จำเป็นต้องไปถึงศาล ถ้าไม่อาจ พิสูจน์ความรับผิดชอบแน่ชัด ให้แต่ละฝ่ายร่วมรับผิดชอบในสัดส่วนเท่ากัน เว้นแต่มีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงเพื่อแบ่งความรับผิดชอบตาม พฤติการณ์ของแต่ละฝ่าย”

วรรคสี่ “รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการสืบสวน การพิสูจน์ และการแบ่งความรับผิดชอบให้เป็นไปตามระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมกำหนดโดยความเห็นชอบของธนาคารแห่งประเทศไทยและ คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ”

วรรคห้า “ในการพิจารณาคดี ให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการ โทรคมนาคมอื่น ผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ เป็นผู้มีการพิจารณาพิสูจน์ความรับผิด และมีหน้าที่ นำสืบ” ส่วนฝ่ายผู้เสียหายที่เป็นผู้ใช้บริการซึ่งเป็นโจทก์ผู้ฟ้องผู้ประกอบการเหล่านั้นให้ร่วมรับผิดชอบ มีหน้าที่นำเสนอข้อเท็จจริง ในคำฟ้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ตนเป็นผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่อยู่ในการควบคุมของผู้ประกอบการเท่านั้นก็เพียงพอแล้ว

6.2 กรณีความรับผิดของผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ ตามพระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปราม อาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2)

จากการศึกษาพบว่า ระหว่างผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์กับผู้ใช้บริการไม่มีความสัมพันธ์กันตาม หลักนิติกรรมและสัญญา เห็นว่าควรให้กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม โดย กสทช. กำหนดระเบียบแบบแผนในการ ให้ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ เพิ่มเติมหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ ไว้ในสัญญา ให้บริการ (master contract) โดยระบุไว้ในข้อใดข้อหนึ่งว่า “ผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ มีหน้าที่ในการหามาตรฐาน หรือมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ที่มีลักษณะเป็นการสวมรอยการทำธุรกรรม เช่น การตรวจจับ SMS จากบุคคลที่ไม่ได้รับอนุญาต SMS ปลอมจากแหล่งที่มาที่น่าสงสัย การส่งลิงก์ปลอม การโทรผ่านระบบ VOIP หรือ ผ่านระบบ BOXSIM หรือตามที่ กสทช. กำหนดไว้ตามมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ตามพระราชกำหนด มาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) มาตรา 4/1 ประกอบ มาตรา 8/10 และกำหนดความ รับผิดว่า “หากปรากฏว่ามีกรณีความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีซึ่งผู้ให้บริการเครือข่ายสัญญาณโทรศัพท์ไม่สามารถ พิสูจน์ได้ว่าตนได้ปฏิบัติตามมาตรฐานหรือมาตรการเพื่อป้องกันอาชญากรรมทางเทคโนโลยีครบถ้วนแล้วให้ต้องรับผิดชอบใน ความเสียหายดังกล่าว โดยการคืนเงินเต็มจำนวนตามความเสียหายที่เกิดจากการดัดแปลงข้อมูล หรืออาจร่วมกับธนาคารพาณิชย์ ตามสัดส่วน ทั้งนี้ตามที่ตกลงกับผู้เสียหายดังกล่าวแล้ว

เห็นว่าควรแก้ไขเพิ่มเติม พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) ในมาตรา 8/10 ให้บทสันนิษฐานความรับผิด มีประเด็นเรื่องการพิสูจน์ตกเป็นของผู้ประกอบการให้ชัดเจนขึ้น เพื่อไม่ต้องนำ พ.ร.บ. คู่ครองผู้บริโภคมาปรับใช้โดยเพิ่มข้อความต่อไปนี้เป็น วรรคท้ายของมาตรา 8/10 “ในการพิจารณาคดี ให้สถาบันการเงินหรือผู้ประกอบการธุรกิจ ผู้ให้บริการเครือข่ายโทรศัพท์ ผู้ให้บริการโทรคมนาคมอื่น ผู้ให้บริการอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ให้บริการ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นผู้มีการพิจารณาพิสูจน์ความรับผิด และมีหน้าที่นำสืบ” ส่วนฝ่ายผู้เสียหายที่เป็นผู้ใช้บริการที่เป็นโจทก์

ฟ้องผู้ประกอบการเหล่านั้นให้ร่วมรับผิดชอบ มีหน้าที่นำเสนอข้อเท็จจริงในคำฟ้องพิสูจน์ให้เห็นว่า ตนเป็นผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่อยู่ในการควบคุมของผู้ประกอบการเท่านั้น” โดยนำหลัก Res Ipsa Loquitur ซึ่งหลักข้อสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงตามหลัก common law ของอังกฤษ และเป็นการขยายความ มาตรา 8/10 ให้ชัดเจนขึ้น เนื่องจากระบบการทำงานของซอฟต์แวร์ และระบบชุดคำสั่ง รวมถึงกระบวนการทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือกระบวนการตรวจจับ พฤติกรรมการทำธุรกรรมที่ผิดปกติด้วยระบบเทคโนโลยี AI ที่มีขั้นตอนการประมวลผลที่ซับซ้อนเกินกว่าประชาชนจะอธิบายได้ถึงมาตรการเหล่านั้นของผู้ประกอบการว่าเพียงพอในการป้องกันผลหรือไม่ ระบบการตรวจสอบและเทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัยของระบบการให้บริการของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงอยู่ในการควบคุม การบริหารจัดการความเสี่ยง ความปลอดภัยทางไซเบอร์ จึงอยู่ในความรู้เห็นของผู้ประกอบที่เกี่ยวข้องเพียงฝ่ายเดียว (รายละเอียดการแก้ไข ตามข้อ 6.1)

6.3 กรณีมาตรการเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีที่จำเป็นและเร่งด่วน เพื่อประโยชน์ในการคืนเงินผู้เสียหาย

จากการศึกษาพบว่า ในมาตรา 8/1 และ 8/2 ยังไม่มีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอน วิธีการที่ชัดเจน โดยใน มาตรา 8/1 กำหนดไว้ว่า “เพื่อประโยชน์ในการคืนเงินแก่ผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือสถาบันการเงิน รายงานการกระทำธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ไปยังสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน” และมาตรา 8/1 วรรคท้ายบัญญัติว่า “การรายงานและการตรวจสอบรายงาน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และระยะเวลาที่กำหนดในกฎกระทรวง” เห็นว่าในพระราชกำหนดฉบับที่ 2 นี้ มาตรการเยียวยานั้นยังมุ่งไปที่การยื่นขอคุ้มครองสิทธิผู้เสียหายจากทรัพย์สินของจำเลยที่เจ้าพนักงานยึดไว้ ตามกฎหมายฟอกเงิน โดยผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ซึ่งมีขั้นตอนที่ซับซ้อนยุ่งยาก จึงเห็นว่าควรกำหนด มาตรการเยียวยาผู้เสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยีไว้เป็นการเฉพาะ โดยวิธีการคืนเงินที่ธนาคารอายัดไว้ทัน (เงินในมือ) โดยการออกกฎกระทรวงเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการคืนเงินชั่วคราวระหว่างการสืบสวนสอบสวน โดยอาศัยอำนาจตาม มาตรา 8/2 ดังนี้ เมื่อมีกรณีความเสียหายจากอาชญากรรมทางเทคโนโลยี ไม่ว่าจะคณะกรรมการธุรกรรมพบหรือทราบเอง หรือมีคำร้องขอจากผู้เสียหาย หรือเป็นข้อมูลการกระทำความผิดจากระบบการแจ้งเตือนออนไลน์ ให้คณะกรรมการธุรกรรมนำ “ระบบการคืนเงินเบื้องต้นชั่วคราว” (temporary reversal) แก่กรณีดังกล่าวเพื่อบรรเทาความเสียหายกับประชาชน ดังนี้

เมื่อพนักงานสอบสวนได้ตรวจสอบเบื้องต้นว่าเป็นกรณีที่มีพฤติการณ์เป็นลักษณะอาชญากรรมทางเทคโนโลยีจริง ให้มีคำสั่งไปยังธนาคารพาณิชย์ที่อายัดเงินไว้ทัน (เงินในมือ) คืนเงินให้ผู้เสียหาย ภายใน 3 วันทำการ หรือไม่เกิน 15 วันทำการ

ในระหว่างการสืบสวนเพื่อคืนเงินดังกล่าว พนักงานสอบสวนต้องสอบสวนเพื่อพิสูจน์ว่าผู้เสียหายไม่ส่วนในการกระทำความผิด และเงินที่อายัดไว้นั้นเป็นเงินก้อนเดียวกันซึ่งเป็นของผู้เสียหายที่ถูกอาชญากรหลอกให้โอนไปและโอนต่อไปเป็นทอด ๆ ไปยังบัญชีที่รับโอนแต่ละแถว เมื่อเจ้าของบัญชีมาเหล่านั้นยอมรับว่าตนเป็นบัญชีม้า และไม่มีส่วนได้เสียหรือตนไม่ใช่เจ้าของเงินที่ธนาคารอายัดไว้ อีกทั้งผู้เสียหายทั้งหมดในคดีนั้น (กรณีมีผู้เสียหายหลายคน) ตกลงยินยอมรับเงินคืนตามสิทธิของตน ก็ให้พนักงานสอบสวนทำความเข้าใจโดยมีหัวหน้าพนักงานสอบสวนแต่ละระดับ มีคำสั่งไปยังธนาคารพาณิชย์เพื่อคืนเงิน และเมื่อการสืบสวนสอบสวนแล้วเสร็จพิสูจน์ยืนยันได้ตรงตามข้อสันนิษฐานเบื้องต้น ก็ให้คณะกรรมการสั่งคืนเงินที่อายัดไว้เข้าระบบกองทุนชั่วคราวต่อไป

หลักการนี้ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับ พนักงานสอบสวนที่ใช้อำนาจตาม ป.วิอาญา ในการสอบสวนติดตามทรัพย์สินผู้เสียหายได้คืน และแนวปฏิบัติตามโครงการ “Money cash Back” ของกองบัญชาการตำรวจสืบสวนสอบสวนอาชญากรรมทางเทคโนโลยี แต่นำหลักการดังกล่าวมากำหนดไว้ในกฎกระทรวงเพื่อเป็นมาตรฐานในการปฏิบัติในการดำเนินมาตรการเยียวยาผู้เสียหายในคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยีให้เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อประโยชน์ในการคืนเงินผู้เสียหายให้กลับสู่ฐานะเดิมโดยเร็วต่อไป

บรรณานุกรม

- กิริติ บุญเจือ. (2541). *ตรรกวิทยาทั่วไป* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- การม พลพกรกลาง. (2567). สถิติแจ้งความออนไลน์ ผ่าน www.thaipoliceonline.com. ค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/90002>
- จิตรัตน์ สมบูรณ์. (2566). ปัญหาอาชญากรรมทางไซเบอร์. ค้นเมื่อ 10 ธันวาคม 2567, จาก <https://www.chula.ac.th/news/138291/>
- พระราชกำหนดมาตรการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทางเทคโนโลยี (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2568. (2568). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 142, ตอนที่ 7ก. ค้นเมื่อ 4 พฤษภาคม 2568, จาก <https://ratchakitcha.soc.go.th/documents/67320.pdf>
- รุ่ง มัลลิกะมาส. (2568). ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดมาตรฐานของภาคธนาคารในการร่วมรับผิดชอบ ตาม พ.ร.ก. อาชญากรรมทางเทคโนโลยี ฉบับที่ 2. ค้นเมื่อ 5 พฤษภาคม 2568, จาก <https://www.bot.or.th/th/news-and-media/news/news-20250428.html#anchor3-item-081b4c5308>
- ศันท์กรณ โสติพันธ์. (2561). คำอธิบายกฎหมายลักษณะหนี้ (ผลแห่งหนี้) (พิมพ์ครั้งที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ศันท์กรณ โสติพันธ์. (2563). คำอธิบายกฎหมายละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และ ลาภไม่ควรได้ (พิมพ์ครั้งที่ 9 แก้ไขเพิ่มเติม). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2566). คำอธิบายลักษณะคดีอาชญากรรมทางเทคโนโลยี, ออกตามความใน ข้อ 5 ของคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่ 182/2566 ลงวันที่ 17 มีนาคม 2566. กรุงเทพมหานคร.
- E-Payments User Protection Guidelines. (2024). *GUIDELINES ON SHARED RESPONSIBILITY FRAMEWORK*. Retrieved June 15, 2024, from <https://www.mas.gov.sg/regulation/guidelines/guidelines-on-shared-responsibility-framework>